

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3112

Ob desetletnici učiteljskega pevskega zbora

(Kritičen glas iz učiteljske publike.)

Jubilej ne sme biti samo jubilej. V trušču slavlja vtone prerad glas kulturne vesti, slavnostno razpoloženje pregrinja prečesto-krat z zanešenjaško kopreno realno sliko praznično okrašenega pozorišča.

Najlepši jubilej je po mojem mnenju jubilej nepotvorjene resnice. K takemu jubileju morajo stremeti vsi, ki so polagali dolgo vrsto let fizične in materialne žrtve, da zgradi stavbo svojih najboljših stremeljenj. Učiteljski pevski zbor se je rodil ter je rasel in se razvijal predvsem iz idealizma njegovih članov, ki so investirali vanj poleg fizičnih in duševnih naporov ogromne vsote lastnega denarja.

K njegovim rasti je pa prispevalo tudi slovensko učiteljstvo znaten kulturni davek, ki ga sedaj ob desetletnici ocenimo približno s četrtr milijona dinarjev.

To so dejstva, ki zahtevajo kratko pavzo meditacije ob valovanju slavnostnega razpoloženja. Vsaka kulturna ustanova mora polagati račun o svojem delu in stremeljenju — da celo o svoji eksistenčni upravičenosti — vsemu kulturnemu občestvu naroda, v katerem razvija svoje delovanje. Le po intenziviteti tega čuta odgovornosti more javnost soditi resnost in pomen kulturnih jubilejev.

Slovensko učiteljstvo ima dvojni interes doprinesiti svoj obuloh h kulturni resnosti Učiteljskega pevskega zbora, in to kot njegov glavni materialni temelj ter kot stan narodnih kulturnih delavcev.

Učiteljski pevski zbor (UPZ) mora imeti svoje specifično kulturno poslanstvo, če hoče opravičiti vse ogromne žrtve, ki jih zahteva toliko od članov kolikor od naše organizacije.

Kolikor mi je znano mu je ta posebna misija kumovala ob njegovi zibelki, a ga je ambicija prav kmalu zanesla v tokove, kamor bi se ne smel pustiti zavesti.

Prav lahko razumemo to težnjo: kateremu zboru je tuja, kaj šele onemu, ki nosi ime učiteljskega, tako rekoč zbor pevovodij. Gnan od tega stremeljenja je UPZ, kljub težkočam, kakršnih ni bilo treba premagovati nobenemu drugemu zboru, ustvarjal čudeže. Toda ti čudeži so morali ostati le relativni, absolutne stopnje v slovenski vokalni glasbi niso mogli doseči. Razmere so močnejše od ljudi. Desetletnica zborovega obstoja je dovolj dolga doba, da se ta resnica ugotovi brez vsakega dvoma in tudi brez najmanjšega oklevanja, če hočemo biti napram sebi trezni in neizprosni avtokritiki.

Energije, ki so se uporabile v to smer, so se naložile nerentabilno, latorike, nabrane na trnjevi poti prvega desetletja, so bolj politično-sentimentalnega nego umetniškega značaja. Korak preko praga druge desetletnice se bo nujno moral obrniti proti družabnim ciljem, morda ne tako zapeljivo bleščočim, a zato resničnejšim, plodnejšim in predvsem — dosegljivejšim.

Bogatejši za dragocene in — drage izkušnje, zavarovan pred vabečimi iluzijami, se bo moral UPZ v bodočnosti posvetiti z nezmanjšano energijo prvenstveno onim nalogam, ki jih pričakujemo od njega vse od dneva njegove ustanovitve.

Triumfi zbora ne smejo ostati več izključno njegovi lastni triumfi; njegovo delo se mora uvrstiti v občestveno hofenje vsega slovenskega učiteljstva ter morajo izpričati tudi na tem področju našo skupno kulturno tvorno silo.

Že dosežene in mnogo obetajoče mladinske zbere širom Slovenije je mogoče razumeti — bodimo pravični! — le v vzročni zvezi z obstojem Učiteljskega pevskega zbora. Mislim, da ni pretirana zahteva, da naj zbor skrbno čuva nad njimi, da ne bodo zašli na pota, ki ne bodo koristna za splošen dvig naše mladinske glasbe, pota, ki so »obogatila« že zbor sam za marsikatero žalostno izkušnjo. Ne pozabimo, da je tudi na tem področju prava narodna kultura odvisna od splošnega nivoja ljudske glasbe, ne pa od rekordnih višin posameznih mladinskih zborov. S tem nečemo seveda tajiti vzpodbujajočega vzgojnega vpliva takih superiornih zborov, toda glavni smoter naše glasbene gojitve je iskati vendarle drugje.

Popolnoma je pa zbor odpovedal na teoretično-pedagoškem in praktično-metodološkem terenu naše šolske glasbene kulture. Četrtr milijona učiteljskega denarja se je uporabilo za forsiranje dominantne umetniške višine, ki je bila že po sili razmer nedosegljiva; za doprinos dokaza visoke kvalitete supermoderne glasbene literature, dokaza, ki se je ob vseh požrtvovalnih naporih zbora spremenil v svoj protidokaz. Zamislimo se le v možnosti moderne glasbene edicije s tem obratnim kapitalom in otipljiva nam postane res-

nica, kaj vse bi lahko imelo slovensko učiteljstvo danes v rokah in česa vsega mu primanjkuje. Kdaj dobimo toliko potrebnih programov za sto in sto prilik našega šolskega glasbenega udeleževanja?

Koliko smo napredovali in pokazali v moderni glasbeni pedagogiki, ki bi jo moral voditi naš pevski zbor? Tudi naše pedagoške edicije govore v tem pogledu porazen govor. In še — in še. Neizčrpen program, ki čaka nanj naša šola, naše učiteljstvo, naša glasbena pedagogika.

Navedel sem — sine ira et studio — nekaj misli, ki se mi vsiljujejo ob prvem jubileju našega pevskega zbora. Prepričan sem, da bodo snrežete z najboljšo voljo, kakor so bile tudi lojalno in z najboljšim namenom izrečene.

Vem, da potrebuje vsaka dobra stvar časa, a tudi nič manj dobre volje. Trdno sem uverjen da se bodo ob skunnem naporu našemu jubilaru posrečili čudeži tudi na tem področju. V to ime: na mnoga upešna leta!

L. G.

Komunike glavnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja

Glavni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja je na svojih sejah od 31. maja do 2. junija 1936. tretiral vprašanja prosvetne, šolske in stanovske politike. Posebno se je bavil s problemi narodne šole s posebnim oziranjem na socialni položaj otroka, njegovo vzgojo in izobraževanje, o nedostatkih pri pouku in materialni strani šol. S tem v zvezi se je bavil s problemi narodnega učitelja v pogledu njegovega šolskega in izvenšolskega dela, v pogledu njegovih državljskih pravic in dolžnosti, v odnosu napram narodu in oblasti, o pravnem in materialnem položaju, šolskem nadzorstvu in je soglasno

konstatiral:

1. Iz poročil, ki so jih podali člani glavnega odbora je ugotovljeno, da živijo šolski otroci v državi povečini v zelo bednih materialnih razmerah in je neobhodno potrebno, da se ukrene vse za ublažitev tega stanja. Zaradi tega se pozivajo narodni učitelji, da potom karitativnih ustanov in otroške samopomoči delujejo za ublažitev takih razmer. Prav tako naj se opozarjajo odločilni faktorji na podpiranje tega dela in da s svoje strani ukrenejo vse, kar je potrebno za uspeh te akcije.

2. Glavni odbor smatra za neobhodno potrebno naglasiti, da se samo s popolno demokratizacijo narodne šole, s pedagoško svobodo učitelja in z njegovo materialno preskrbo, s svobodo in preskrbo šolskega otroka ustvarja svobodna atmosfera šole in vedrina duha v njej. Vse to je potrebno za svobodno razvoj naših bodočih državljanov. Prav tako smatra za neobhodno potrebno popolno in svobodno razvijanje učiteljske organizacije v okviru odobrenih pravic in postavljenih smotrov, a za škodljivo razno umešavanje nepoklicanih oseb v osebna, stanovska in čisto prosvetna šolska vprašanja, ki so postavljena kot idealni smotri učiteljske organizacije. To ustvarja čisto trpljenje učiteljskih družin in zmedo pri pouku.

3. Glavni odbor ugotavlja z zadovoljstvom in priznanjem odločilnim faktorjem dva važna ukrepa v korist narodne šole in narodnega učiteljstva, in sicer: delen prenos vzdrževanja narodnih šol na banovine in spremembo disciplinskega postopka za učiteljstvo. Prenos vzdrževanja narodnih šol na banovine bo pripomogel, da se materialno vprašanje šol, ki je doslej mnogo trpelo, postavi na sigurnejšo osnovo, da se tako v teku gotovih let vse šole, tako one v siromskih, kakor tudi v bogatejših krajih preskrbijo z najnujnejšimi učnimi pripomočki, da se ohrani demokratski princip in da pride socialni moment do popolnejšega izraza in uporabe. Naravno, da je sedaj potrebna dobra uredba in smiselna organizacija dela ter bi bilo zelo dobro, ako se za izvedbo te zamisli zahteva še v naprej sodelovanje učiteljske organizacije. Ker pa stopa ta uredba v veljavo šele s prihodnjim proračunskim letom, se nalaga izvršnemu odboru JUU, da deluje na merodajnih mestih na to, da bi občine v teku tega prehodnega stanja popolnoma izvrševale svoje dolžnosti napram šoli.

Nova disciplinska uredba, ki jo glavni odbor pozdravlja in smatra kot moralno pridobitev za ugled narodnega učiteljstva, — ako se ostane pri dobri volji, o čemer ne dvomimo — naj bo za narodne učitelje početek vračanja onih suspendiranih pravic, ki so prvi pogoj za načrtno in sistematično šolsko in izvenšolsko delo, ki je narodni šoli in narodu tako zelo potrebno. Predstavlja naj nado za vrnitev učiteljske stalnosti in dviganje ugleda učiteljskega stanu. Smatramo, da more biti tudi pri temu vprašanju sodelovanje organizacije samo v splošno korist.

4. Ker učiteljska organizacija ni sama sebi smoter, nego samo instrument v službi šole in naroda, smatra glavni odbor za svojo dolžnost, da javno ugotovi in naglasi, da so se razmere v organizaciji popolnoma sanirale, da je ona usposobljena staviti vse svoje moči na razpolago narodu in državi. Nova pravila, soglasno sprejeta na glavni skupščini in ideološki pogledi, ki jih ta pravila vsebujejo, ji dajejo še večjo duhovno moč in podlago za čim tesnejšo duhovno povezanost članstva, solidno tehnično organizacijo, notranjo zgraditev, okrepitev in zdravje. Glavni odbor smatra, da bi bil vsak poskus cepljenja orga-

nizacijskih moči, umetnega vpliva in delitve v današnjih razmerah težak zločin napram narodni šoli in narodu, zločin, ki bi imel dalekosežne posledice. Učiteljska organizacija je izven-strankarska ter se njeni smotri strinja s smotri najširše politike naroda in države; zato se pričakuje potrditev novih pravil v najkrajšem času.

5. Izvršni odbor bo s koordinirano akcijo še nadalje deloval za popravilo materialnega in pravnega položaja vsega učiteljstva. Imel bo še posebej v vidu položaj žene učiteljice — uradnika, podražitev vseh življenjskih potrebščin in zelo drago življenje učitelja na vasi.

6. Izvršnemu odboru se nalaga, da še nadalje vztraja na reformi učnega načrta in programa, ki naj bi popolnoma ustrezal sodobnim principom pedagogike in narodnim potrebam, radi česar je glavni odbor podaljšal rok objavljenemu razpisu za izdelavo idealnega učnega načrta in programa do 1. oktobra 1936.

7. Da bi se ustvarila čim krepkejša delovna zveza glede vprašanj našega celotnega šolskega sistema, se smatra kot nujno, da strokovne prosvetne organizacije: profesorska, meščanskih šol in JUU ustanovijo po svojih delegatih prosvetno zbornico, ki naj bi stremela za reševanjem vseh prosvetnih problemov.

8. Izvenšolsko delo narodnih učiteljev je treba sistemizirati tako, da bo služilo preporodu vasi ter ohranitvi in dvigavanju narodne kulture.

9. Delovalo se bo na tem, da se v interesu pravice in morale priznajo učiteljstvu, ki je bilo v službi srbske pravoslavne cerkvene avtonomije, družbe sv. Cirila in Metoda in drugih nacionalnih avtonomnih šol, a je potem prešlo v državno službo, ta leta kot efektivno odslužena v državni službi in da se jim vračunajo v pokojnino in to tem bolj, ker so že itak ves čas prispevali v pokojninski sklad, ki ga je država prevzela.

10. Analogno § 35. zakona o narodnih šolah naj se zaradi otvarjanja novih šol ter hitrejšega pospeševanja narodne prosvete realizira pri državni hipotekarni banki državni šolski fond, kateremu naj se dodaja vsako leto iz državnega proračuna potrebna vsota.

11. Naj se učiteljem, ki so zaradi vršenja vojne obveze morali podati ostavko na državno službo, pa jih je v času odslužitve kadrskega roka dohitela vojna, prizna čas, preveden v vojaški službi, po odbitku kadrskega roka za napredovanje po grupah, kakor je bilo to priznано zdravnikom. Prav tako naj se pravilno regulira položaj onim učiteljem, ki se po odslužitvi kadrskega roka niso mogli takoj sprejeti v službo, a so zaradi proračun-

VSEBINA:

Ob desetletnici učiteljskega pevskega zbora. Komunikacije glavnega odbora JUU.

Osemdesetletnica ustanovitve šole na Veliki Dolini.

Pedagoški tečaj.

LISTEK: Slavospev materi in materinstvu. — Utrinki z meje.

Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

skih nemožnosti morali pristati na sprejem v nižjem položaju.

12. Glavni odbor je razpravljal vprašanje šolskega nadzorstva in šolskih upraviteljev z ozirom na njihov velik pomen za osnovno šolo in je na podlagi podatkov, ki jih je imel, ugotovil, da se nahajajo mnogi šolski nadzorniki, ki so v disciplinski preiskavi zaradi neobjektivnosti pri delu na škodo učiteljskega ugleda in na škodo javne morale, ostali še nadalje na svojih mestih, dočim so bili mnogi šol upravitelji izmenjani brez krivde in potrebe.

13. Glavni odbor se je bavil tudi z vprašanjem internacionalnega učiteljskega kongresa, ki se bo vršil v Beogradu od 9. do 12. avgusta t.l. Ker uživajo ti kongresi, ki jih prireja največja internacionalna organizacija intelektualcev in zapuščajo globok vtis v državah, v katerih se prirejajo, največjo pažnjo vseh krogov, priporoča glavni odbor izvršnemu odboru, da pripravi pravočasno vse, da bi napravil ta kongres najlepši vtis v vsej državi in tudi pri kongresistih. V zvezi s tem vprašanjem so izvoljeni 4 delegatje (iz Beograda, Ljubljane, Zagreba in Niša), ki bodo zastopali učiteljstvo na kongresu.

14. Da bi učiteljstvo in narodna šola dali čim večjo korist narodu in državi, je potrebna materialna sigurnost ter krepka intelektualna in moralna kvaliteta članstva. To se bo doseglo:

- a) s pridobitvijo učiteljske stalnosti na službenem mestu;
- b) s pravičnim rednim in pravočasnim napredovanjem, ker so dosedanja napredovanja v mnogih primerih stavila mlajše pred starejše;
- c) s širjenjem stanovskega tiska, kar je dolžnost vsakega člana organizacije, zato se bo to vprašanje tretiralo na vseh letošnjih (sekcijah) skupščinah;
- d) z višjo učiteljsko izobrazbo (pedagoška fakulteta, višja pedagoška šola), ki naj služita samo osnovni šoli, tako da bo vse učiteljstvo deležno višje izobrazbe;
- e) s spoštovanjem državljanov — učitelja in s prirejanjem velikih učiteljskih zborovanj, ker dajejo zelo koristne rezultate. Potrebno jih je organizirati čim več po vsej državi.

15. Zaradi tega se bo poleg vprašanja učiteljskega tiska razpravljala na vseh sekcijah učiteljskih skupščinah tema: Učiteljska stalnost kot potreba šole in države, a na glavni skupščini tema: Državljski pouk in državljanska vzgoja.

Ivan Dimnik, predsednik.

Milinko Lazić, tajnik.

Osemdesetletnica ustanovitve šole na Veliki Dolini

Spomina vredni pogledi na podeželsko šolo.

Državna narodna šola na Veliki Dolini praznuje letos osemdesetletnico svoje ustanovitve. Sicer je njen okoliš na teritoriju zadnje občine na jugovzhodu dravske banovine, ki je daleč od kulturnega centra, na videz tako nepomembna, a je igrala v razdobju osemdesetih let važno vlogo v kulturnem in gospodarskem, da, tudi v političnem življenju.

Če listaš po zemljevidu, takoj opaziš, da ves omenjeni kot, dobri dve uri ob Brežici na dolenski strani, komunikacijsko in gospodarsko gravitira proti savski banovini. Nekoč je bila tu prav gotovo važna rimska postaja, kot nam pričajo mnogi napisi na spominskih ploščah v odlično ohranjenem starem zgodovinskem gradu Mokricah, ki je tudi v območju dolinske občine na vzhodnih obronkih Gorjancev. Tod je vodila že stara rimska cesta iz Emone v Neviodunum, na desnem bregu Save proti Sisciji (Sisak), Cibaleu (Vinkovci), dalje v Sirmium (Sremska Mitrovica) in v Singidunum (Beograd). Ostanke se še danes poznajo. Dandanes je to v polletni dobi privlačna izletna točka okoličanov in tujcev.

Kraji so igrali važno vlogo že v prvih početkih, ko so se tod naseljevali Slovenci. Zgodovinsko utemeljeno je, da so Slovenci posedli tudi južne strani Gorjancev, prav tako, kot je res, da so se naseljevali tudi na južno-vzhodni strani reke Sotle. Jezik prvotnih Slovencev se je pomešal z govorico novo prišlih Hrvatov, ki so se naselili v posavski kotlini. Vsled tega pomešanja je nastalo tako imenovano slovensko-hrvaško ali provincialno hrvaško narečje, ki je segalo na jugu daleč doli preko Kolpe do Siska in še dalje, a je vplivalo na nekdanjo čisto izgovorjavo tedanjih Slovencev po južnih obronkih slavnih Gorjancev. Še danes se pozna jezikovna mešanica, prevladuje seveda slovenski jezik, znak, da je bila med obema jezikoma borba. Naglas takoj spominja, da je blizu potok Breganica, kjer je bila že od nekdanje meje ... tudi danes loči dve banovini.

V 15. in 16. stoletju so bili ti kraji, to divno polje prizorišče borb in muk kmečkih voditeljev za časa slovenskih in hrvaških kmečkih uporov.